Vakjargon

Column
Atze Boerstra

Atze Boerstra is hoogleraar gebouwinstallatie-innovatie aan de TU Delft. Hij laat iedere editie zijn licht schijnen over heikele en minder heikele onderwerpen in de installatiesector.

Sinds ik onlangs hoorde dat Paulien Cornelisse was overleden, moet ik geregeld denken aan haar bijzondere vermogen om met een volledig onbevangen blik naar alledaagse woorden te kijken. Stel nu eens dat we met dezelfde insteek naar ons eigen vakjargon zouden kijken, wat meer vanuit volksmond-perspectief. Wie lang genoeg in de installatiewereld rondloopt, vergeet namelijk hoe merkwaardig woorden als flotter, lijnrooster en omvormer eigenlijk klinken.

Neem het woord 'flotter'. Voor de installateur een drijvend element in een toiletreservoir. Een niet-techneut die het woord voor het eerst hoort, denkt misschien eerder aan een speciaal opgeleide medewerker op Schiphol die zorgt dat reizigers tempo maken en voldoende snel door de security check heen komen.
En dan het woord 'lijnrooster'. Voor ons een type luchtrooster, voor de rest van Nederland mogelijk gewoon een schema van bus- en tramverbindingen. Een vervoerskundige die vertelt dat het lijnrooster van Rotterdam grondig wordt herzien, zal denk ik nu al weinig verbaasde blikken oogsten.
Ook de term 'omvormer' verdient een groter publiek. Technisch gezien zet die gelijkstroom om in wisselstroom. In de politiek zou het echter heel goed een bestuurder kunnen zijn die maatschappelijke onvrede omzet in uitvoerbaar beleid. Van die laatste soort lijken er overigens structureel minder beschikbaar dan van de eerste. Maar dat terzijde.
'Vorstbeveiliging' klinkt dan weer verdacht staatsrechtelijk. Niet als een voorziening die voorkomt dat bijvoorbeeld een buitenunit van een warmtepomp bevriest, maar als een constitutioneel mechanisme dat voorkomt dat een vorst of vorstin te veel macht naar zich toetrekt.
En wat te denken van het woord 'regelcircuit'? In de techniek gaat het uiteraard om een combinatie van sensoren, regelaars en aangestuurde componenten die ervoor zorgt dat processen als gepland verlopen. Bij een studentenvereniging klinkt regelcircuit eerder als een netwerk dat garandeert dat iedereen tijdig aan een geschikte partner voor het eerstvolgende galadiner komt.
Sommige woorden hebben zelfs al een tweede betekenis gekregen. Neem klimaatplafond. Voor ons is dat allereerst een plafondsysteem, waarmee een ruimte kan worden verwarmd of gekoeld. In het Engels verwijst 'climate ceiling' echter naar de ecologische bovengrens waarbinnen de mensheid veilig kan opereren (denk aan het Klimaatakkoord van Parijs, bijvoorbeeld). Een installatietechnisch product en een planetaire grenswaarde blijken zo taalkundig gezien verrassend dicht bij elkaar te liggen.

Ook 'balansventilatie' (normaal gebruikt om een specifiek systeem voor mechanische ventilatie aan te duiden) lijkt in de volksmond nog onontgonnen mogelijkheden te hebben. Waarom zouden we dit niet gebruiken als medische tegenhanger van het fenomeen hyperventilatie? Denk aan een zin als: "Na tien minuten paniek kwam de hyperventilerende patiënt gelukkig weer in balansventilatiemodus."
Mijn persoonlijke favoriet is echter 'restwarmte'. Technisch gezien gaat het om de warmte die overblijft na een proces. Maar het zou ook een woord kunnen zijn met onverwacht poëtische mogelijkheden in de relationele sfeer. Denk aan uitspraken à la 'De receptie was al een uur afgelopen, maar er hing nog steeds wat restwarmte in de ruimte.'
Kortom, er zijn legio mogelijkheden om met dank aan ons vakjargon de Nederlandse taal verder te verrijken. Hoor het graag van u als u zelf nog aanvullende voorbeelden heeft van alternatieve definities van vaktermen ten behoeve van de algemene spreektaal. En wie weet is het zo dat een deel van 'onze' woorden ooit daadwerkelijk in de Van Dale belandt met hun alternatieve betekenissen. Hoe koel zou dat zijn. ■